
Ś. p. Teodor Wierzbowski.

Przegląd Historyczny 24, 192-193

1924

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Życie praktyczne narzucające mu teren, przedmiot i rodzaj zainteresowań nie oderwało Go jednak nigdy no stałe od nauki. Do ostatnich chwil, do śmierci, która powaliła Go nieoczekiwanie w r. 1923 pozostawał jej wierny.

Ś. p. TEODOR WIERZBOWSKI, ur. 30.8.1853, kandydat filologii Univ. Warsz. 1875, magister i doktor filologii słowiańskiej 1886, od r. 1882 docent, profesor nadzwyczajny 1886, profesor zwyczajny 1889, naczelnik Archiwum Głównego Królestwa Polskiego 1896—1919, członek czynny Akademii Umiejtności 1905 i członek założyciel T. Naukowego, zm. 19.II 1923 pozostawił olbrzymi dorobek z dziedziny historii powszechnej i polskiej, oraz historii literatury polskiej.

Całość tego dorobku zbyt jest rozległą, iżby można było przedstawić ją wyczerpująco w krótkich słowach. Jest to bowiem plon półwiekowej blisk a wyężonej pracy pisarskiej i wydawniczej. Praca ta, rozpoczęta w roku 1876 a licząca przeszło dwieście numerów bibliograficznych, wykazuje na wstępie szereg sprawozdań z publikacji podstawowych źródeł dziejowych polskich, jakie w owych właśnie czasach zapoczątkowały ruch ożywiony a płodny na niwie wydawniczej naszego dziejopisarstwa. Spotkamy się tam z oceną takich — między innymi — dzieł z tego zakresu monumentalnych, jak Kodeks Dyplomatyczny Małopolski Piekosińskiego; jak Monumenta medii aevi historica Sokołowskiego i Szujskiego, jak Monumenta Poloniae historica, Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter Zeissberga, oraz Archiwum do dziejów oświaty w Polsce. Już próby te zapowiadają kierunek dalszej działalności naukowej zmarłego. Jakoteż wkrótce, bo poczynając od r. 1880 podjął ś. p. Teodor Wierzbowski wydawnictwa własne, czerpiąc do nich materiały z najlepszych bibliotek i archiwów krajowych i obcych. Celem prac tych, zanim zostały one ujęte w ramy ustalonego na przyszłość programu, było przedewszystkiem wzbogacenie danych do życia i działalności twórców kultury umysłowej w dawnej Polsce. Należą do nich: „o nuncjuszu Laureo“, „Filipa Kallimacha wiersze na cześć Jana Długosza“, „Krzysztofa Warszewickiego niewydane pisma“, oraz monografia o nim, „Simonis Starovolscii elenchus operum“, przyczynki do biografii Kopernika, Reja, Jana z Czarnolasu i Mickiewicza, łącznie ze studjum nad jego genealogją a wreszcie monumentalna „*Bibliographia polonica saeculorum XV at XVI*“ oraz współpracownictwo stałe a owocne w wydawnictwach „Biblioteki zapomnianych poetów i prozaików polskich XVI—XVIII w.“. Nakoniec, program wydawniczy ś. p. Teodora Wierzbowskiego dojrzał w kierunku przedsięwzięć niezwykle już poważnych a rozległych, którym miał on poświęcić nakład pracy iście benedyktyńskiej. Po ogłoszeniu czterotomowej publikacji „Uchanceianów“ podjął zmarły dwa wielotomowe wydawnictwa, stanowiące największą jego zasługę naukową. Pierwsze z nich to „*Komisja Edukacji Narodowej*“ i jej szkoły w Koronie (1775—1794), drugie to „*Matricularum Regni Poloniae Summaria*“ — Publikacja aktów Komisji Edukacyjnej otworzyła przed światem naukowym polskim możność bliższego zapoznania się z działalnością tej instytucji zasłużonej, a pracowite registry Metryki Koronnej uprzy-

stąpiły nam w zarysach ogólnych całą głębię pierwszorzędnego tego źródła dziejowego, z którego przedtem korzystać było można tylko dorywczo. Wreszcie wśród prac tych, jako zasłużony dyrektor Archiwum Głównego, w dbałości swej o sprawność pracowników archiwalnych wydał zmarły „Podręcznik do studjów archiwalnych dla historyków i prawników polskich“ — znane wśród nich ogólnie *Vademecum*.

Wytrwały i niezmordowany do końca życia nie wypuszczał pióra z ręki, drukując w r. 1921 *Szkoły parafjalne za Kom. Eduk.* i pozostawiając w rękopiśmi: dalsze tomy swoich poprzednich wydawnictw.

